

УДК 75.04:133]»16»:75.036»20»

Острогляд Олена, старша викладачка;

Бутенко Регіна, студентка 4 курсу

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ВІД ТАЄМНОГО ДО ЯВНОГО: ОКУЛЬТНІ МОТИВИ У ХУДОЖНИКІВ XVII СТОЛІТТЯ ТА ЇХ ВІДРОДЖЕННЯ У СУЧАСНОМУ МИСТЕЦТВІ

XVII століття стало часом великого зацікавлення таємними вченнями та філософськими течіями. Герметизм, алхімія, кабала, астрологія активно впливали не лише на філософію, а й на мистецтво. У творах художників того часу зашифровано цілі окультні системи, що зчитуються через композицію, символіку, архітектурні та природні елементи.

Рис. 1. Клод Лоррен пейзаж «Аполлон і Сивіла»

У творчості живописців можна відчувати натяки на сакральні структури світу, ідеї просвітлення, зв'язок між макрокосмом і мікрокосмом, а пейзаж як символічним простором для трансформації природи. Архітектурні елементи,

дерева, фігури у творах художників XVII ст. часто розташовані не випадково: у композиції закладено символіку гармонії, ієрархії, духовного шляху. Ці візуальні рішення перегукуються з кабалістичним Деревом Сефірот або алхімічними схемами трансформації душі.

У Лорена пейзаж перетворюється на містичний простір, де світло не просто природне явище, а метафора божественного осяяння, шлях до внутрішнього пробудження. Саме такий підхід — використання зовнішньої форми для передання внутрішньої істини — близький до алхімічного бачення світу. Його ідеалізовані ландшафти — це не просто зображення природи, а містичні сцени з «відкритими порталами»: світло, що ллється з-за горизонту, сприймається як божественне одкровення. Його пейзаж стає алхімічним простором перетворення. Рембрандт ван Рейн мав натомість своє внутрішнє натхнення й езотеричний погляд. Рембрандт зображував світло як внутрішнє, духовне явище. У його біблійних та міфологічних сюжетах часто прихована містична глибина. Деякі дослідники вбачають у його пізніх автопортретах символіку алхімічного «негрето» — фази розпаду й очищення.

Рис. 2. Пітер Пауль Рубенс «Алегорія почуттів. Зір»

Також важко не відмітити Пітера Пауля Рубенса. В своїх міфологічних сценах (наприклад, «Алегорія світу» чи «Алегорії почуттів») використовував

герметичну символіку, натякаючи на внутрішню боротьбу духа і матерії, типову для алхімічного пошуку.

І звісно можна згадати Сальватора Розу, який був італійським живописцем, поетом і філософом. Він цікавився окультизмом і зображав містичні, мізантропічні сцени, де природа стає простором медитації й смерті. Його роботи часто включають магічні елементи, символи знання, руїни — все, що тяжіє до герметичного бачення світу.

XVII століття — це не лише епоха наукової революції, а й час розквіту окультного мислення, зокрема алхімії як філософської системи. У цей період гравюра стає засобом не просто ілюстрації, а візуального трансмісійного механізму, що передає езотеричні знання через символи.

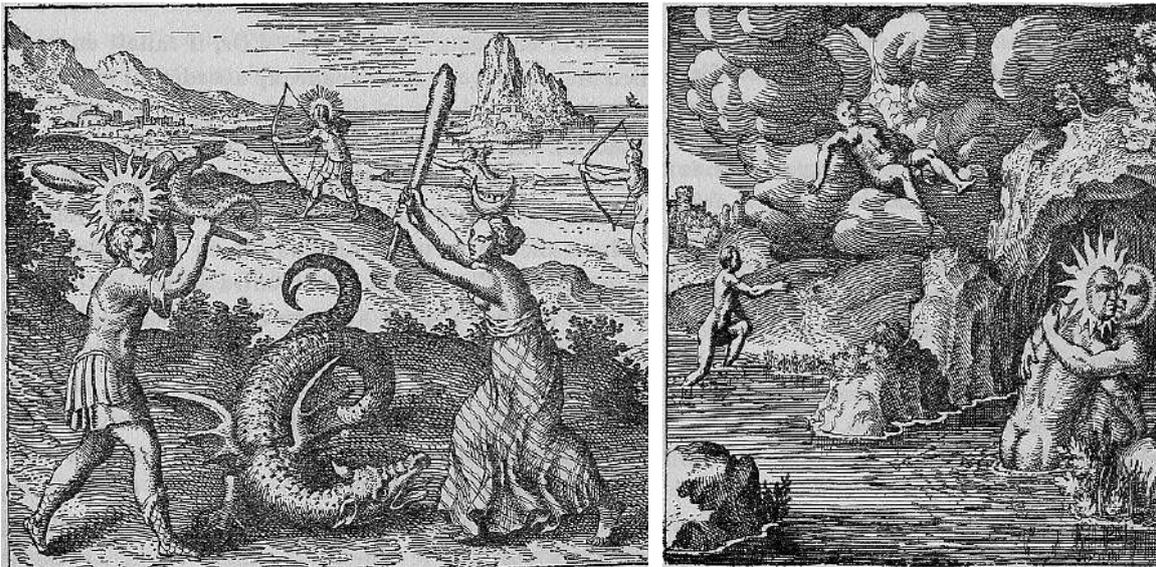

Рис. 3. Гравюри «Atalanta Fugiens» Міхаеля Майєра

Алхімічні трактати, як от «Mutus Liber», «Atalanta Fugiens» Міхаеля Майєра та Базилія Валентіна, супроводжуються складними гравюрами. Вони не є просто супровідним матеріалом — це медитативні образи, створені для споглядання, вивчення і розшифрування.

Алхімічні зображення часто побудовані за принципом алегоричного театру, де кожна деталь має своє значення: з'єднання Сонця і Місяця, алхімік і богиня Софія, лев, дракон, реторти, латинські девізи, архітектура храмів — усе це візуальний синтез герметичної космогонії.

Гравери працювали у тісному контакті з алхіміками, мислителями і замовниками — це було елітарне мистецтво, де зображення були частиною закритої системи знань. Часто їх виконували художники, анонімні майстри чи учні друкарських майстерень.

Алхімічні гравюри вплинули і на мистецтво бароко, хоч і опосередковано. Наприклад, художники на кшталт Рубенса, Пуссена, Лоррена використовували символічні архетипи, образи трансформації, очищення, світло як одкровення, притаманні алхімічній традиції. Особливо цікавий вплив на сценографію і композицію: в алхімічних гравюрах з'являються архітектурні фрагменти як модель мікрокосмосу, сходи, що ведуть вгору — знак підняття духу, вежі, куполи, розташування фігур у сакральному порядку (наприклад, триєдиність, коло, квадрат).

Ці гравюри формували нову візуальну мову, що поєднувала науку, мистецтво, релігію і магію. Художники XVII століття, які вивчали алхімію або були пов'язані з окультними колами, використовували цю мову в «шифрованому» вигляді — наприклад, через композицію, колористику, символіку жестів і предметів.

Сьогодні алхімічні гравюри розглядають не лише як історичні артефакти, а як передвісників сучасного концептуального і символічного мистецтва. Вони відкрили шлях до інтелектуального живопису, візуальної філософії, де зображення — це не ілюстрація, а інструмент пізнання.

Зараз багато митців повертаються до езотеричних знань не як до архаїчної тематики, а як до живого джерела сенсів. Цифрова культура, зміна світогляду та глобальні кризи стимулюють інтерес до глибинного — і художники все частіше звертаються до архетипів, міфів, алхімії. Сучасні художники зображують окультні образи, переосмислюючи їх через особистий досвід, міфологію та архетипи. Працюють з алхімічною символікою (золото, трансформація, фази, стихії), з деревом Сефірот, з геометрією, світлом, кольором. У цифрову добу знання, які раніше були приховані, стають більш відкритими та дають змогу для розвитку людського розуму і духовного сприйняття світу.

Рис. 4. Процес роботи автора над картиною «Світло втрачених епох»

Як людина, що дотримується герметичного світогляду та окультних містерій, я розглядаю мистецтво не лише як естетичну діяльність, а як акт внутрішньої трансформації, аналог алхімічного процесу. Через образи можна передавати знання, яке раніше було доступне тільки «Посвяченим» — і це робить сучасне мистецтво спадкоємцем давніх містичних традицій. Моя дипломна робота, над якою я працюю — «Світло втрачених епох» натхненна якраз творами митців XVII століття, що працювали з окультною символікою. У роботі зображено перехід між цивілізаціями, богів минулого, багатопланову структуру часу та світла як символ початку і кінця всього. Ідея роботи народилася як продовження візуальної традиції окультного, езотеричного бачення мистецтва. У композиції поєднано образи богів минулих забутих епох, символи переходу цивілізацій і золота як втілення трансцендентного світла, що виступає знаком Абсолюту.

Формальна структура картини відсилає до багат шарових окультних трактатів — глядач поступово «зчитує» рівні сенсу: від естетичного — до філософського й сакрального.

Завжди надихають художники, що мислили езотерично: не лише як митці, а як філософи та вчені. Їхній підхід до світла, архітектури, символіки я адаптую у власній мові, наближаючи до сучасного візуального мислення. Мене особливо надихав Клод Лоррен, його здатність перетворити пейзаж на філософський і навіть сакральний простір. Його світло — не сонячне, а метафізичне. У своїй композиції я прагну створити простір, де світло виступає знаком вічності, що

проривається крізь час. Тема переходу епох, богів, світів — це тема змін у людській душі. Як алхімія працює не тільки з речовиною, а з людиною, так і моя картина — не про давнину буквально, а про її відбиток у теперішньому. Це спроба зобразити вічне в тимчасовому. У сучасному мистецтві все частіше повертаються до втрачених сенсів, езотеричних традицій. Моя робота — частина цього відродження, але без імітації: це мій особистий досвід, моя алхімія, мій шлях через мистецтво до внутрішньої цілісності.

Від шифрованих образів XVII століття до свідомого візуального пошуку XXI століття — окультне у мистецтві проходить шлях від тіні до світла, від посвячених до відкритого глядача. Сучасне мистецтво не просто цитує минуле, а веде з ним активний діалог — і цей діалог є духовною подорожжю. Окультні мотиви, що колись були прихованими, нині стають джерелом відкритого переосмислення. Їхня присутність у сучасному живописі є не просто цитатою з минулого, а виявом глибокого зв'язку між епохами — від таємного до явного, від символу до сенсу буття.

УДК378.147.091.33-028.63:7

*Малежик Юлія, кандидатка педагогічних наук, доцентка;
Дерев'янка Марина, студентка 3 курсу
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ОБРАЗОТВОРЧИХ ДИСЦИПЛІН

У тезах розглянуто основні аспекти впливу цифрових технологій на процес викладання образотворчих дисциплін в умовах сучасної освіти. Особлива увага приділяється використанню графічних планшетів, віртуальної та доповненої реальності (VR/AR), а також нейронних мереж як інструментів, що трансформують педагогічні підходи та креативний розвиток студентів.